

Biblioteka Publiczna m.st. Warszawy – Biblioteka Główna Województwa Mazowieckiego
18 września 2018 roku

Latająca Biblioteka Pomysłów

Cykl spotkań warsztatowych dla bibliotekarzy o nowej literaturze dziecięcej i młodzieżowej

Najnowsza literatura dla młodzieży wobec wyzwań nowoczesności. Co mówi o nastolatkach? Jak dotrzeć z literaturą do młodzieży?

prowadzenie: Anna Maria Czernow

1. Kwestia pozycji literatury i czytania w dzisiejszym świecie jest szeroko dyskutowana. Dominującą w prasie i w Internecie diagnozą jest pesymistyczna obserwacja o wyższym potencjale rozrywkowym wszelkich innych aktywności podejmowanych przez młodych w czasie wolnym. Czytanie w tym starciu skazane jest według komentatorów na przegraną.
2. Jak świat dorosłych prezentuje w tej sytuacji czytanie literatury niedorostym? Jako przyjemność. Przyjemność z czytania jako jeden z celów dydaktycznych nauki języka polskiego wpisana jest wręcz w podstawy programowe. Ale czy czytanie to naprawdę przyjemność?
3. Tak – ale pod pewnymi warunkami. Przyjemność z czytania zależy w ogromnym stopniu od umiejętności czytającego, okoliczności, w których odbywa się czytanie i – oczywiście – czytanego tekstu.
4. Czytanie jako czynność nie jest łatwe do zdefiniowania, ponieważ jest wieloaspektowe:
 - a. bywa czynnością intymną i bywa społeczną,
 - b. bywa wolnością i bywa przymusem.

5. Czytanie dzieci i młodzieży jest w ogromnym stopniu czynnością podlegającą kontroli, na co wpływ ma przede wszystkim szkoła. Czytanie w szkole wiąże się z szeregiem przymusów, są to: lista lektur szkolnych, konieczność czytania na czas, sprawdziany wiedzy z lektury, narzucone wskazówki interpretacyjne.

6. Gdzie tu miejsce na przyjemność? Badania czytelnictwa wśród młodzieży Biblioteki Narodowej wyróżniają istotną kategorię lektur wybieranych w czasie wolnym – możemy przypuszczać, że przyjemność kryje się w nich.

7. Niemniej pragnienie kontroli skłania dorosłych komentatorów zainteresowanych wyborami młodzieży do przyjmowania postawy pełnej wyższości, niekiedy wręcz krytykanckiej: młodzież czyta nie to, co byśmy chcieli, żeby czytała i nie tak, jak byśmy tego chcieli. Najczęściej pierwszą reakcją na popularną wśród młodzieży literaturę (i to nie tylko fantastykę, ale także inne tytuły) jest odrzucenie i lekceważenie. Dlaczego? Moim zdaniem powodem jest strach.

8. Jak dotrzeć z literaturą do młodzieży? Pozwolić, żeby literatura młodzieżowa dotarła do nas! Konieczny jest:

- a. szacunek (bo czytanie to czynność intymna),
- b. inicjatywa (bo czytanie to czynność społeczna),
- c. wsparcie (bo czytanie wymaga umiejętności),
- d. akceptacja (bo czytanie to wolność),
- e. wiedza (bo czytanie jest okazją dla międzypokoleniowego spotkania).

9. Co czytają młodzi? Z wieloletnich badań czytelnictwa wśród młodzieży Biblioteki Narodowej oraz różnych plebiscytów czytelniczych wynika jednoznacznie, że fantastykę. Czytajmy więc fantastykę!

10. Aktualnie dominującym trendem w fantastyce dla młodzieży jest literatura postapokaliptyczna. Czym jest? To zakorzeniony w klasycie dwudziestowiecznych dystopii gatunek, który porusza problemy społeczne, etyczne i humanistyczne, tworząc wizję świata przyszłości zbudowanego na gruzach naszej rzeczywistości. Nowe wspaniałe światy nie są wcale takie wspaniałe – wizje autorskie są bez wyjątku pesymistyczne. Nowy porządek i nowy system oparty jest z reguły na:

- a. nierównościach społecznych,
- b. nienawiści, wrogości, strachu,
- c. niewolniczej pracy,
- d. terrorze i dyscyplinie.

Wynikiem takiego fundamentu społecznego jest:

- e. korupcja,
- f. zbrodnia,
- g. dewastacja moralna,
- h. niesprawiedliwość,
- i. kłamstwo,
- j. obłuda.

11. Popularność tej literatury wśród młodych czytelników pozwala zrekonstruować diagnozę świata dzisiejszego, z jaką się identyfikują. Pokazuje lęki, obawy, niepokoje. Dzieje się tak dlatego, że wszelka fantastyka, a zwłaszcza literatura postapokaliptyczna zbudowana jest na niepokojach i tendencjach trawiących naszą rzeczywistość.

12. Co trawi naszą rzeczywistość?

- a. Voyeryzm,
- b. terror „odpowiedniego” ciała,
- c. nienawiść (do innych, do biednych, do młodych, do wszystkich?),
- d. propaganda.

13. Literatura dla młodzieży zawsze zadaje ustami nastoletniego bohatera to samo pytanie: Kim jestem? Kim więc jest młody człowiek w naszym świecie? Jak my go widzimy, jak on siebie widzi? Czy zasłużył na to, co go otacza? Dlaczego to on ma po nas naprawiać świat? Czy mu się uda? A jeśli tak, to za jaką cenę?

14. Bądźmy uważni wobec najnowszej fantastyki dla młodzieży. Tę aktualną można podsumować jako diagnozę, ostrzeżenie, alarm. Jaka będzie następna?

Tytuły pokazane w prezentacji:

„Nowy wspaniały świat” Aldousa Huxleya

„My” Eugeniusza Zamiatina

„1984” Georga Orwella

„Opowieść podręcznej” Margaret Atwood

„Igrzyska śmierci”, trylogia Susanne Collins

„Opowiadania bizarne” Olgi Tokarczuk

„Droga” Cormaca McCarthy’ego

„Serce Neftydy” Marcina Szczygielskiego

„Niezgodna”, trylogia Veroniki Roth

„Starter”, „Enders” (jeszcze nie przetłumaczona) Lissy Price

„Meto”, trylogia Yvesa Grevera

„Brzydcy”, „Śliczni”, „Wyjątkowi” Scotta Westerfelda

„Więzień labiryntu”, trylogia Jamesa Dashnera

Anna Maria Czernow – literaturoznawczyni, badaczka literatury dla dzieci i młodzieży, autorka wielu artykułów naukowych, publikowanych w tomach zbiorowych i czasopismach branżowych w kraju i za granicą. Od 2015 roku prezeska Polskiej Sekcji IBBY.

Projekt dofinansowany ze środków
Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego
pochodzących z Funduszu Promocji Kultury

Organizatorzy: Wydawnictwo Dwie Siostry i Polska Sekcja IBBY
Patron: Lustro Biblioteki
© Wydawnictwo Dwie Siostry, Warszawa 2018